

Päätös

1.2.2023

VN/28508/2020
VN/28508/2020-YM-3

Ympäristöministeriön päätös rakennussuojelun vahvistamisesta

Vahvistettavaksi toimitettu päätös

Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätös 17.11.2020, HAMELY/19/07.01/2014.

Ympäristöministeriön päätös

Ympäristöministeriö vahvistaa Hämeen ELY-keskuksen päätöksen 17.11.2020, HAMELY/19/07.01/2014.

Kohde

Hämeenlinnan raatihuone
Osoite: Raatihuoneenkatu 15, 13100 Hämeenlinna
Kiinteistötunnus: 109-4-9-1030
Kiinteistön ja rakennuksen omistaja: Hämeenlinnan kaupunki
Pysyvä rakennustunnus: 103171770

Lääninhallituksen rakennus
Osoite: Hallituskatu 16, 13100 Hämeenlinna
Kiinteistötunnus: 109-2-10-32
Kiinteistön ja rakennuksen omistaja: Senaatti-kiinteistöt
Pysyvät rakennustunnus: 103162068

Asian tausta

Hämeen Kulttuuriperinnön Suojelijat ry ja Hämeenlinnan seudun luonnonsuojeluyhdistys ry ovat toimittaneet Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle (jäljempänä myös ELY-keskus) 15.1.2014 rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain (498/2010, rakennusperintölaki) mukaisen esityksen. Hämeen ELY-keskus jätti tutkimatta Hämeenlinnan luonnonsuojeluyhdistys ry:n suojeluesityksen rakennusperintölain 5 §:n 2 momentin nojalla.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Ympäristöministeriö

PL 35
00023 Valtioneuvosto

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Aleksanterinkatu 7
Helsinki

Puhelin
Telefon
Telephone

0295 16001
+358 295 16001

Faksi
Fax
Fax

09 1603 9320
+358 9 1603 9320

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

kirjaamo.ym@gov.fi

Hämeen Kulttuuriperinnön Suojelijat ry:n suojeluesityksen mukaan tori, toripuisto, vanha lääninhallitus ja raatihuone ovat valtakunnallisesti arvokkaita kulttuurihistoriallisia ja rakennustaiteellisia kohteita. Toriympäristöllä laajemminkin on samaa arvoa. Alueella on asemakaava, mutta sillä ei ole suojelua järjestetty. Tori ja sen autenttiset kulttuurihistorialliset arvot ovat olleet jo pitkään uhattuna torin alle kaavaillun pysäköintiluolan suunnitteluun ja perustamiseen eikä suojelu asemakaavalla näytä mahdolliselta. Vain toripuiston paviiljongit ovat asemakaavassa varustettu suojelumerkinnällä.

Hämeen ELY-keskus on pyytänyt Museovirastolta, Hämeenlinnan kaupungilta ja Hämeen liitolta lausunnot vuonna 2014 esityksen vireille tulon jälkeen. Ajan kulumisen vuoksi Hämeen ELY-keskus on pyytänyt edellä mainituilta tahoilta uudet lausunnot ennen suojeluasian ratkaisemista. Lisäksi ELY-keskus on kuullut viereisten kiinteistöjen omistajia.

Suojelu- ja kaavatilanne

Hämeenlinnan lääninhallituksen rakennus on suojeltu valtioneuvoston päätöksellä 2.12.1993, nro 28/561/93. Rakennus on suojeltu suojeluluokalla S1, joka tarkoittaa rakennuksen suojelua kokonaan. Suojelupäätös on tehty valtion omistamien rakennusten suojelusta annetun asetuksen (480/1985) nojalla.

Kohde sijaitsee maankäyttö- ja rakennuslain 22 §:n nojalla päätettyjen valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoittamaan valtakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön (RKY) ”Hämeenlinnan tori, kirkko ja Pikkutori” (Valtioneuvoston päätös 22.12.2009).

Alueella on voimassa vuonna 1966 hyväksytty ja 12.2.1968 vahvistettu asemakaava numero 620. Lääninhallituksen talo ja raatihuoneeseen kohdistuu kaavamerkintä hallinto- ja virastorakennusten korttelialue (YH). Samassa kaavassa toriin kohdistuu merkintä tori. Toripuistoon kohdistuu merkintä istutettava puistoalue (PI).

Alueella on voimassa Hämeenlinnan kaupungin IV kaupunginosan torialueen asemakaavan muutos 21.12.1977 hyväksytyssä ja 16.3.1978 vahvistettu asemakaavassa toriin kohdistuu merkintä tori ja lisäksi toriin kohdistuu kaavamerkintä myymälän tai liikkeen rakennusala (m). Toriin kohdistuu lisäksi merkintä maanalainen enintään kolmikerroksinen pysäköintirakennus (map).

Hämeenlinnan toripuistoa koskevassa asemakaavamuutoksessa, mikä on hyväksytty 21.10.1981 ja vahvistettu 28.1.1982 toripaviljonkeihin kohdistuu merkintä rakennustaiteellisesti arvokas tai kaupunkikuvan kannalta tärkeä rakennus. Rakennuksen julkisivut on säilytettävä sellaisina kuin ne olivat ennen tämän asemakaavan muutoksen vahvistamista tai ennen tämän asemaakaavan muutoksen vahvistamista tai ennen aiemmin tehtyjä julkisivumuutoksia (sru). Paviljonkeja ympäröivään toripuistoalueeseen kohdistuu merkintä puisto (VP).

ELY-keskuksen päätös

Hämeen ELY-keskus on päätöksellään 17.11.2020, HAMELY/19/07.01/2014 määrännyt Hämeenlinnan kaupungissa sijaitsevan lääninhallituksen ja raatihuoneen rakennukset suojeltavaksi rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain nojalla. ELY-keskus ei määrännyt suojeltaviksi Hämeenlinnan toria ja toripuistoa.

Suojelun kohdentuminen

Lääninhallituksen suojelu kohdistuu rakennuksen julkisivujen, ikkunoiden ja ovien (ulkoarkkitehtuuri) lisäksi sisätilojen tilajakoon, käytäviin, sisäoviin,

listoihin, seiniin, kattoihin ja porraskaiteisiin. Lisäksi maalaukset tulee säilyttää (kiinteä sisustus).

Raatihuoneen osalta suojelu kohdistuu julkisivuihin, ikkunoihin ja oviin (ulkoarkkitehtuuri) ja sisätilojen seiniin ja niiden maalauksiin, sisäkattoihin ja niiden maalauksiin, välioviin puukoristuksineen, lattioihin, listoihin, pylväisiin ja pilastereihin sekä porras- ja parvekekaiteisiin sekä pohjakerroksen holvattuihin kattoihin (kiinteä sisustus).

Suojelumääräykset

1. Rakennuksia tulee käyttää ja hoitaa siten, että niiden kulttuurihistoriallinen arvo säilyy.
2. Rakennusten ulkoarkkitehtuuri, tilajako ja sisätilojen kiinteä sisustus tulee säilyttää.
3. Lääninhallituksen ja raatihuoneen rakennusten hoidon, korjausten ja muutosten on perustuttava riittäviin selvityksiin niiden historiasta, rakenteista, yksityiskohdista ja kunnosta.
4. Muutoksissa sekä rakentamis- ja korjaamistöissä on asiantuntijana kuultava Museovirastoa. Museovirasto voi antaa tarkempia ohjeita suojelumääräysten soveltamisesta.

ELY-keskuksen päätöksen perustelut

ELY-keskuksen päätöksen mukaan Hämeenlinnan tori, tori puisto, lääninhallitus sekä raatihuone kuuluvat valtakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön (RKY) "Hämeenlinnan tori, kirkko ja Pikkutori". Asiakirjoista saadun selvityksen perusteella Hämeenlinnan tori on tyypillinen ruutu-kaavakaupungin aukio, jonka ympärille kaupungin kirkko sekä tärkeimmät julkishallinnon ja liike-elämän rakennukset ovat keskittyneet. Merkittävät julkisen hallinnon rakennukset torin laidalla ovat lääninhallituksen talo ja raatihuone.

Lääninhallituksen rakennus valmistui 1873 C.L. Engelin tekemien piirustusten mukaan Hämeen läänin maaherran residenssiksi ja virastoksi. Rakennus sijoitettiin ensimmäisen, 1780-luvulla rakennetun ja 1831 palossa tuhoutuneen, residenssin paikalle. Sijoituksessa oli huomioitu Hämeen linna ja sieltä kaupunkiin johtava puistoakseli, jonka kanssa samalle linjalle sijoitettiin lääninhallituksen rakennus. Rakennusta ei ole suojeltu asemakaavassa.

Lääninarkkitehti C.A. Cawénin suunnittelema raatihuone rakennettiin 1885–1887. Raatihuone on lääninhallituksen taloa 50 vuotta nuorempi rakennus 1880-luvulta ja se edustaa lääninhallituksen taloa huomattavasti koristeellisempaa uusrenessanssia.

ELY-keskuksen päätöksen mukaan Vuonna 1887 valmistunut, lääninarkkitehti Alfred Caweenin suunnittelema Hämeenlinnan raatihuone asettuu torin etelä-laidalle vastapäätä lääninhallituksen taloa. Uusrenessanssirakennuksessa on kaksi korkeaa kerrosta, sivu- ja keskisaliitti. Keskilinjaa komistaa torniaihe. Rapattu julkisivu on täysin symmetrinen. Ensimmäinen kerros on harkotettu. Toisessa kerroksessa on suuret kaari-ikkunat ja parveke. Parvekkeella on kaksi puoliplastista pilariparia, joissa on korinttilaiset kapiteelit. Tonttinsa keskellä sijaitsevan rakennuksen sivuilla on raudasta taotut aidanpätkät ja portit. Rakennuksessa on mittasuhteidensa liioittelun puolesta barokkista tunnelmaa.

Julkiset rakennukset, kirkko, lääninhallitus ja raatihuone, ovat torin vanhimpia. Torin lounaiskulmaan on muodostunut 1910–1930-luvulla rakennettujen rakennusten joukko, joiden mittakaava on kasvanut.

Asemakaava-alueella rakennussuojelua koskevat kysymykset tulee ensisijaisesti ratkaista maankäyttö- ja rakennuslain mukaisella kaavoituksella. Rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain mukainen suojelu voidaan kuitenkin toteuttaa asemakaava-alueella, mikäli rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain 2 §:n 3 momentin soveltamisen edellytykset täyttyvät. Hallituksen esityksen (101/2009 vp s. 17–18) mukaan rakennusten suojeluarvojen selvittäminen ja arviointi on olennainen osa kaavoitusta. Asemakaavoitetulla alueella rakennus voidaan suojella myös rakennusperintölain keinoin, kun kysymys on joko erityisen arvokkaasta rakennuksesta tai tilanteista, joissa kaavoituksen keinoja ei voida pitää riittävinä rakennuksen kulttuurihistoriallisen ominaisuuteen ja erityispiirteiden vuoksi. Useimmiten tällainen tilanne koskee rakennuksen sisätilojen säilyttämisen ja suojelemisen tarvetta.

Lain esitöiden (HE 101/2009 vp s. 24) yksityiskohtaisissa perusteluissa on todettu seuraavaa: kun rakennuksen suojelu ei ole mahdollista, riittävää tai tarkoituksenmukaista asemakaavoituksen keinoin, olisi mahdollista soveltaa erityislakia. Tällaisena perusteena on esityksessä todettu rakennuksen valtakunnallinen merkitys, kaavoituksen keinojen riittämättömyys suojelun tarpeeseen verrattuna sekä jos suojeluun on erityisiä syitä asemakaavoitustilanteen vuoksi.

Rakennusperintölain 8 §:n 1 momentin nojalla rakennus voidaan suojella, jos se on valtakunnallisesti, maakunnallisesti tai paikallisesti merkittävä. Merkittävyyttä voidaan arvioida rakennuksen harvinaisuuden, tyypillisyyden, edustavuuden, alkuperäisyyden, historiallisen todistusvoimaisuuden tai historiallisen kerroksellisuuden perusteella. Rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain 2 §:n 3 momentin 2 kohdan soveltaminen tulee kyseeseen silloin, kun on tarve suojella rakennusta myös sisätilojen osalta.

Lääninhallituksen rakennuksella ja raatihuoneella on rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain 8 §:n 1 momentin tarkoittamaa valtakunnallista merkitystä. Rakennukset täyttävät myös rakennusperintölain 8 §:n 2 momentin 3, 5 ja 6 kohdat (edustavuus, historiallinen todistusvoimaisuus ja historiallinen kerroksisuus). Tällä päätöksellä suojellaan lisäksi myös sisätiloja, joten lääninhallitus sekä raatihuone on edellä mainituista syistä perusteltua suojella rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain nojalla.

Torin alueen osalta ELY-keskus toteaa, että torin, puiston ja paviljonkien säilyminen voidaan turvata riittävästi ilman rakennusperintölain mukaista suojelua. Perustelujen tarkempi sisältö käy ilmi liitteenä olevasta ELY-keskuksen päätöksestä.

Ympäristöministeriön päätöksen perustelut

Sovelletut oikeusohjeet

Rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain 2 §:n 2 momentin mukaan rakennusperinnön suojelemisesta asemakaava-alueella sekä alueella, jolla on voimassa rakennuskielto asemakaavan laatimista varten, säädetään maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999). Pykälän 3 momentin mukaan rakennusperinnön suojelemisesta annettua lakia sovelletaan kuitenkin 2 momentin estämättä myös 2 momentissa tarkoitettulla alueella, jos: 1) kohteella on valtakunnallista merkitystä, 2) kohteen säilymistä ja suojelua ei voida turvata maankäyttö- ja rakennuslailla ja sen nojalla annetuilla säännöksillä tai

määräyksillä, tai 3) kohteen suojeluun rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain mukaisesti on erityisiä syitä asemakaavoitustilanteen vuoksi.

Rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain 3 §:n 1 momentin mukaan rakennusperinnön säilyttämiseksi voidaan suojella rakennuksia, rakennelmia, rakennusryhmiä tai rakennettuja alueita, joilla on merkitystä rakennushistorian, rakennustaiteen, rakennustekniikan, erityisten ympäristöarvojen tai rakennuksen käytön tai siihen liittyvien tapahtumien kannalta. Pykälän 2 momentin mukaan suojelu voi koskea myös rakennuksen osaa, rakennuksen kiinteää sisustusta taikka muuta rakentamalla tai istuttamalla muodostettua aluetta. Kiinteällä sisustuksella tarkoitetaan ovia, ikkunoita, listoja, tulisijoja, pinnoitteita, teknisiä laitteita, kiintokalusteita tai muuta näihin verrattavaa sisustusta sekä rakennuksen käyttötarkoituksen mukaisia, siihen pysyvästi kiinnitettyjä koneita ja laitteita.

Rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain 8 §:ssä säädettyjen edellytysten mukaan rakennus voidaan suojella, jos se on valtakunnallisesti, maakunnallisesti tai paikallisesti merkittävä. Rakennuksen merkittävyys arvioidaan seuraavilla perusteilla: 1) harvinaisuus tai ainutlaatuisuus (harvinaisuus); 2) historiallinen tyypillisuus alueelle (tyypillisuus); 3) aluetta tai tiettyä aikaa kuvaavat tyypilliset piirteet (edustavuus); 4) alkuperäistä tai sitä vastaavan käytön, rakentamistavan, arkkitehtuurin tai tyylin ilmeneminen ja jatkuminen (alkuperäisyys); 5) merkitys historiallisen tapahtuman tai ilmiön todisteena tai siitä kertovana ja tietoa lisäävänä esimerkkinä (historiallinen todistusvoimaisuus); tai 6) näkyvissä olevat eri aikakausien rakenteet, materiaalit ja tyylipiirteet, jotka ilmentävät rakentamisen, hoidon ja käytön historiaa ja jatkuvuutta (historiallinen kerroksisuus).

Ennen 1.1.2021 voimassa olleen rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain 9 §:n 1 momentin mukaan rakennuksen suojelemisesta päättää elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Suojeltavaksi määräämistä koskeva päätös toimitetaan ympäristöministeriön vahvistettavaksi.

Rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain 10 §:n 1 momentin mukaan päätöksestä tulee käydä ilmi, mitä aluetta suojelu koskee. Suojeltua rakennusta ei saa purkaa. Suojelua koskevaan päätökseen on otettava tarpeelliset määräykset rakennuksen kulttuurihistoriallisen merkityksen säilyttämiseksi. Suojelumääräykset on, mikäli mahdollista, laadittava yhteisymmärryksessä rakennuksen omistajan ja haltijan kanssa. Pykälän 2 momentin mukaan suojelumääräykset voivat koskea rakennuksen: 1) säilyttämistä suojelun edellyttämässä kunnossa; 2) käyttöä siten, ettei sen kulttuurihistoriallista merkitystä vaaranneta; 3) entistämistä tai siinä tehtäviä korjaustöitä siten, ettei niillä vaaranneta suojelun tarkoitusta; sekä 4) suojelun turvaamisen edellyttämää yhteydenpitoa suojelua valvoviin viranomaisiin.

Rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain 24 §:n 5 momentin mukaan lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten nojalla tehty päätös valtion omistaman rakennuksen suojelusta pysyy voimassa, kunnes rakennuksen suojelusta on päätetty rakennusperintölain mukaisesti.

Suojelun edellytykset ja kohdentuminen

Museoviraston ELY-keskukselle 3.9.2014 antaman lausunnon mukaan Hämeenlinnan torilla ja hallintorakennuksilla on rakennusperintölain 8 §:n 2 momentin 1 (harvinaisuus), 4 (alkuperäisyys), 5 (historiallinen todistusvoimaisuus) ja 6 (historiallinen kerroksisuus) kohtien mukaista valtakunnallista merkitystä. Se on kulttuurihistoriallinen ja kaupunkirakennustaiteellinen kokonaisuus, joka muodostuu kirkon, keskushallinnon, paikallishallinnon ja liike-elämän

rakennuksista. Tori ympäröivine rakennuksineen ilmentää kaupungin asemakaavalista historiaa ja merkitystä valtion hallinnon maakunnallisena keskuksena. Lausunnon mukaan lääninhallitus oli ensimmäinen Engelin kauden lääninhallitustaloista ja siellä keisari Aleksanteri II allekirjoitti asetuksen suomen kielen saattamiseksi yhdenvertaiseksi ruotsin kielen kanssa. Rakennuksella on lain 8 §:n 2 momentin 5 kohdan mukaista valtakunnallista merkitystä historiallisen tapahtuman paikkana (historiallinen todistusvoimaisuus). Lausunnon mukaan raatihuone on lääninarkkitehti Cawénin suunnittelema kivirakennuksista ainoa jäljellä oleva ja sillä on lain 8 §:n 2 momentin 1 kohdan tarkoittamaa rakennustaiteellista ainutlaatuisuutta. Museovirasto on todennut 20.12.2019 antamassaan lausunnossa, ettei sillä ole syytä muuttaa tai täydentää lausuntoaan asiasisällön osalta.

Ympäristöministeriö toteaa, että kun otetaan huomioon, että kohteella on valtakunnallista merkitystä ja suojele kohdistuu myös rakennusten sisätiloihin, voidaan rakennusperintölakia soveltaa kohteeseen lain 2 §:n 3 momentin 1 ja 2 kohtien nojalla.

Suojele on vahvistettavassa päätöksessä kohdennettu lääninhallituksen rakennuksen ja raatihuoneen ulkoarkkitehtuuriin ja sisätilojen kiinteään sisustukseen. Suojelumääräykset noudattavat rakennusperintölain 10 §:ssä säädettyä. Suojelun kohde noudattaa rakennusperintölain 3 §:ssä säädettyä ja se on päätöksessä osoitettu riittävällä tarkkuudella. Päätös on oikeassa suhteessa suojelulla tavoiteltuun päämäärään. Edellä kerrotuin perustein suojelepäätöksen vahvistamiselle ei ole estettä.

Asetussuojelun kumoaminen

Rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain 24 §:n 5 momentin mukaan lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten nojalla tehty päätös valtion omistaman rakennuksen suojelusta pysyy voimassa, kunnes rakennuksen suojelusta on päätetty rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain mukaisesti. Vahvistettu päätös korvaa siten valtioneuvoston 2.12.1993 antaman päätöksen nro 28/561/93 siltä osin kuin se koskee Hämeenlinnan lääninhallituksen rakennusta.

Ympäristöministeriö vahvistaa Hämeen ELY-keskuksen päätöksen 17.11.2020, HAMELY/19/07.01/2014.

Sovelletut oikeusohjeet

Laki rakennusperinnön suojelemisesta (498/2010) 2 §, 3 §, 8 §, 9 §:n 1 mom., 10 §, 11 § ja 24 §:n 5 mom., joista 9 §:n 1 mom. siten kuin se oli ennen 1.1.2021.

Muutoksenhaku

Tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen. Valitusosoitus on päätöksen liitteenä.

Erityisasiantuntija

Reko Korhonen

Asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti

Lisätietoja: erityisasiantuntija Reko Korhonen, puh. 029 525 0018, etunimi.sukunimi@gov.fi

Liitteet	Valitusosoitus Liitekartta Hämeen ELY-keskuksen päätös
Jakelu	Saantitodistuksin Hämeen Kulttuuriperinnön suojelijat ry Hämeenlinnan seudun luonnonsuojeluyhdistys ry Sähköisesti Hämeenlinnan kaupunki Hämeen liitto Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus Senaatti-kiinteistöt Museovirasto Hämeenlinnan kaupunginmuseo
Tiedoksi	Kirjeitse Hämeenlinnan keskustalo Oy Kiinteistö Oy Hämeenlinnan Palokunnankatu 20 Kiinteistö Oy Hämeenlinnan Sibeliuksenkatu 2 Asunto Oy Tähtipuisto Asunto Oy Hämeenlinnan Linnankatu 3 Asunto Oy Hämeenlinnan Hallituskatu 14

VN/28508/2020-YM-3

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons:

KIIINTEISTÖTIETOPALVELU

Tulosteen keskipisteen koordinaatit (ETRS-TM35FIN): N: 6765066.5, E: 362903

Karttatuloste ei ole mittatarkka. Kiinteistörajat ja -tunnukset päivitetään toistaiseksi vain kerran viikossa.

Rekisteripalvelujen kautta kartalle haetut palstat ja määräalat ovat ajantasaiset.

Tulostettu Kiinteistötietopalvelusta 23.01.2023.

VALITUSOSOITUS

Valitusviranomainen

Tähän päätökseen tyytymätön saa hakea siihen muutosta Hämeenlinnan hallinto-oikeudelta kirjallisella valituksella. Valituksen saa tehdä sillä perusteella, että päätös on lainvastainen. Valituskirjelmä osoitetaan valitusviranomaiselle ja se on toimitettava valitusajassa Hämeenlinnan hallinto-oikeuden kirjaamoon.

Valitusaika

Valitus on tehtävä 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Valitusaikaa laskettaessa tiedoksisaantipäivää ei oteta lukuun. Jos valitusajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, lauantai, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, jouluaatto tai juhannusaatto, valitusaika jatkuu vielä seuraavana arkipäivänä.

Tavallinen tiedoksianto toimitetaan postitse kirjeellä vastaanottajalle. Vastaanottajan katsotaan saaneen asiasta tiedon seitsemäntenä päivänä kirjeen lähettämisestä, jollei muuta näytetä. Tavallisessa sähköisessä tiedoksiannossa vastaanottajan katsotaan saaneen asiasta tiedon kolmantena päivänä viestin lähettämisestä, jollei muuta näytetä.

Jos on kysymyksessä sijaistiedoksianto, päätös katsotaan saadun tiedoksi, ellei muuta näytetä, kolmantena päivänä tiedoksianto- tai saantitodistuksen osoittamasta päivästä. Viranomaisen tietoon asian katsotaan tulleen kirjeen saapumispäivänä.

Valituksen sisältö

Valituskirjelmässä on ilmoitettava

- päätös, johon haetaan muutosta
- miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta ja mitä muutoksia siihen vaaditaan tehtäväksi sekä perusteet, joilla muutosta vaaditaan
- mihin valitusoikeus perustuu, jos valituksen kohteena oleva päätös ei kohdistu valittajaan
- valittajan nimi, kotikunta ja puhelinnumero
- postiosoite ja muu mahdollinen osoite, johon oikeudenkäyntiin liittyvät asiakirjat voidaan lähettää.

Jos valittajan puhevaltaa käyttää hänen laillinen edustajansa, asiamiehensä tai luvan saanut oikeudenkäyntiavustajansa taikka jos valituksen laatijana on joku muu henkilö, valituskirjelmässä on ilmoitettava myös tämän nimi, kotikunta, postiosoite ja puhelinnumero.

Yhteystietojen muutoksesta on valituksen vireillä ollessa ilmoitettava viipymättä hallintotuomioistuimelle.

Valituksen liitteet

Valituskirjelmään on liitettävä

- päätös, johon haetaan muutosta valittamalla, alkuperäisenä tai jäljennöksenä valitusosoituksineen
- tiedoksisaantitodistus tai muu selvitys valitusajan alkamisajankohdasta
- asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle
- asiamiehen valtakirja, jos asiamies ei ole asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja.

Valituksen toimittaminen perille

Valituksen voi toimittaa henkilökohtaisesti, postitse maksettuna postilähetyksenä, sähköisellä tiedonsiirtomenetelmällä taikka asiamiestä tai lähettiä käyttäen. Valituksen lähettäminen postitse tai sähköisesti tapahtuu lähettäjän omalla vastuulla.

Valituksen on saavuttava valitusviranomaiselle virka-aikana ennen 30 päivän valitusajan päättymistä. Sähköisen asiakirjan tulee olla perillä siten, että se on hallinto-oikeuden käytettävissä vastaanottolaitteessa tai tietojärjestelmässä siten, että viestiä voidaan käsitellä valitusajan viimeisenä päivänä ennen kello 16.15.

Hallinto-oikeuden kirjaamon virka-aika on maanantaista perjantaihin kello 8.00-16.15.

Valituksen voi tehdä myös hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelussa osoitteessa <https://asiointi2.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet>

Hämeenlinnan hallinto-oikeuden yhteystiedot:

postiosoite: Raatihuoneenkatu 1, 13100 HÄMEENLINNA
käyntiosoite: Hämeenlinnan oikeustalo, Arvi Kariston katu 5, HÄMEENLINNA
puhelinvaihte: 029 56 42200
tietoliikennekatkon sattuessa 050-407 3429 (lisämaksuton)
telefax: 029 56 42269
sähköpostiosoite: hameenlinna.hao@oikeus.fi

Oikeudenkäyntimaksu

Asian käsittelystä hallinto-oikeudessa peritään tuomioistuinmaksulain (1455/2015) nojalla oikeudenkäyntimaksu. Maksun suuruus on 270 euroa. Tuomioistuinmaksulaissa on erikseen säädetty tapauksista, joissa maksua ei peritä.

ASIA

Rakennussuojelua koskeva päätös

KOHDE

Hämeenlinnan tori, toripuisto, Hämeen lääninhallituksen vanha päärakennus sekä Hämeenlinnan raatihuone.

Hämeenlinnan kaupunki omistaa torin, toripuiston (109-4-9902-1, 109-4-9903-4) ja raatihuoneen (109-4-9-1030) ja Suomen valtio Senaatti-kiinteistöjen hallinnoimana lääninhallituksen rakennuksen (109-2-10-32).

ASIAN VIREILLETULO

Hämeen Kulttuuriperinnön Suojelijat ry sekä Hämeenlinnan seudun luonnonsuojeluyhdistys ry ovat toimittaneet Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle (ELY-keskus) 15.1.2014 rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain (498/2010) mukaisen esityksen.

Hämeen ELY-keskus on ilmoittanut Hämeenlinnan kaupungille sekä Senaatti-kiinteistöille suojeluasian vireille tulosta 12.6.2014.

Vireillepano-oikeus

Rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain 5 §:n 2 momentin mukaan esityksen rakennuksen suojelemisesta saa tehdä muun muassa toimialueellaan sellainen rekisteröity yhteisö, jonka toimialaan kuuluu kulttuuriperinnön vaaliminen.

Hämeen ELY-keskus on pyytänyt 24.1.2014 Hämeenlinnan Kulttuuriperinnön Suojelijat ry:tä sekä Hämeenlinnan seudun luonnonsuojeluyhdistys ry:tä toimittamaan selvityksen siitä, että rakennussuojeluesityksen tekijänä on sellainen rekisteröity yhteisö, jolla on rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain mukainen vireillepano-oikeus asiassa.

Yhdistykset ovat toimittaneet 10.2.2014 ELY-keskukselle pyydetyt tiedot. Selvityksen mukaan Hämeenlinnan Kulttuuriperinnön Suojelijat ry:n tarkoituksena on edistää vanhan rakennus- ja kulttuuriperinnön suojelua. Toiminnan tarkoitus on saada vanhat rakennukset, kulttuuriympäristöt ja yksittäiset kulttuurikohteet säilymään siten, että niitä ei hävitetä eikä muutenkaan tuhota niiden alkuperäistä tai kehitysvaiheiden kautta syntyntä rakennetta, luonnetta, olemusta, omaleimaisuutta ja tunnelmaa.

Hämeenlinnan seudun luonnonsuojeluyhdistys ry:n sääntöjen (rekisteröity 20.10.1992) mukaan yhdistyksen tarkoituksena on edistää toiminta-alueellaan luonnon- ja ympäristönsuojelua.

Hämeen ELY-keskus katsoo, ettei Hämeenlinnan seudun luonnonsuojeluyhdistys ry ole rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain 5 §:n 2 momentissa tarkoitettu sellainen rekisteröity yhteisö, jonka toimialaan kuuluu kulttuuriperinnön vaaliminen. ELY-keskus ei tutki esitystä Hämeenlinnan seudun luonnonsuojeluyhdistys ry:n osalta.

Suojeluesityksen perustelut

Tori, toripuisto, vanha lääninhallitus ja raatihuone ovat valtakunnallisesti arvokkaita kulttuurihistoriallisia ja rakennustaiteellisia kohteita. Toriympäristöllä laajemminkin on samaa arvoa. Alueella on asemakaava, mutta sillä ei ole suojelua järjestetty. Tori ja sen autenttiset kulttuurihistorialliset arvot ovat olleet jo pitkään uhattuna torin alle kaavaillun pysäköintiluolan suunnitteluun ja perustamiseen eikä suojelu asemakaavalla näytä mahdolliselta. Vain toripuiston paviljongit ovat asemakaavassa varustettu suojelumerkinnällä.

Torin ja mainittujen rakennusten arvo on todettu useissa selvityksissä, kuten Rakennettu Häme maakunnallisesti arvokas rakennusperintö, Hämeen liitto 2003 sekä Kyliä ja kortteleita Hattulan ja Hämeenlinnan rakennussuojeluselvitys, Hämeenlinnan kaupunki 2003. Hämeenlinnan tori sisältyy valtioneuvoston 22.12.2009 tekemään päätökseen valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoittamaan inventointiin yhdessä torin itäpäässä sijaitsevan Hämeenlinnan kirkon kanssa.

LAUSUNNOT JA VASTINEET

Hämeen ELY-keskus on pyytänyt Museovirastolta, Hämeenlinnan kaupungilta, Hämeen liitolta lausunnot vuonna 2014 esityksen vireille tulon jälkeen. Ajan kulumisen vuoksi Hämeen ELY-keskus on pyytänyt edellä mainituilta tahoilta uudet lausunnot ennen suojeluasian ratkaisemista.

Museovirasto on 3.9.2014 toimittamassaan lausunnossaan todennut muun ohella seuraavaa:

Tori ja toripuisto

Kaupungin ytimen muodostava tori on peräisin 1700-luvun lopun kustavilaisesta ruutuasemakaavasta, joka laadittiin linnan pohjoispuolelta nykyiselle paikalleen siirrettävää kaupunkia varten.

Hämeenlinnassa syntyneeltä arkkitehti Armas Lindgreniltä tilattiin suunnitelma torialueen kohentamiseksi ja torikaupan uudelleenjärjestämiseksi. Vuoteen 1908 ajoittuvassa suunnitelmassa arkkitehti otti huomioon torin laidalla sijaitsevat kolme merkittävää, klassismin eri vaiheita edustavaa julkista rakennusta: kirkon, raatihuoneen ja lääninhallituksen talon. Arkkitehti jakoi torin kahdeksi toiminnalliseksi kokonaisuudeksi. Ylätori kirkkoineen toimi puistona ja edustusaukiona ja alatori kauppakojuineen kauppapaikkana.

Ajan arkkitehtonisen tyylin mukaisesti Lindgren suunnitteli puistoalueen muotopuistoksi, joka oli erotettu kiviaidoin ja pilarein koristeelliseksi kokonaisuudeksi istutuksineen, nurmikenttineen ja hiekkakäytävineen. Toripuiston erotti kirkosta katu, joka kirkon edessä kaartui loivasti torin suuntaan. Puiston keskelle on sijoitettu suihkulähde ja sen reunoilla on Lindgrenin piirtämät paviljonkirakennukset. Puistoa ympäröimään Lindgren suunnitteli kiviaidan. Torin puolelle tuli kivimaljojen ympäröimä portaikko. Torin alaosan arkkitehti suunnitteli kivettäväksi mukulakiveyksellä. Toripuisto valmistui vuonna 1911.

Vuonna 1999 toteutettiin pitkään suunniteltu torin päällystäminen noppakivillä. Kesän 2006 aikana torin laidalla olevat puistot kokivat perusteellisen muodonmuutoksen.

Suunnitelmissa palattiin Armas Lindgrenin aikaan. Perennaistutusalueita rajaavat valurauta-aidat muotoiltiin vanhaan tyyliin. Soramurskepintaiset käytävät viimeisteltiin reunustamalla ne luonnonkivillä. Vesialtaan ympärille tehtiin kiveys Lindgrenin alkuperäisen suunnitelman mukaisesti. Sekä Toripuisto että Kirkkopuisto saivat erikoisvalaistuksen. Paviljonkirakennusten käytettävyyttä liiketiloina parannettiin 2007 arkkitehtitoimisto Kaipaisen suunnitelmien mukaan.

Lääninhallituksen talo

Ensimmäinen maaherran residenssi rakennettiin torin varrelle jo 1780-luvun alussa. Rakennus tuhoutui palossa 1831, uusi rakennus sijoitettiin vanhalle kivijalalle. Lääninhallituksen talo valmistui intendentti Carl Ludvig Engelin 1832 laatimien piirustusten mukaan vuonna 1837. Kolmikerroksinen, rapattu, empiretyylinen kivitalo muodostaa myöhemmin sitä vastapäätä rakennetun Raatihuoneen kanssa hallintorakennusten akselin. Lääninhallituksen talon pihasiipeä on jatkettu vuosina 1872 (A.H. Dahlström ja L.I. Lindqvist) ja 1897. Jälkimmäisenä vuotena rakennettiin myös pihajulkisivun porrastornit. Rakennus restauroitiin 1990-luvun alussa professori Vilhelm Helanderin laatiman suunnitelman mukaan.

Raatihuone

Hämeenlinnan vuoden 1831 palon jälkeen vahvistettiin Carl Ludvig Engelin suunnittelema uusi asemakaava. Sen perusteella raatihuoneen tontti sijoittui torin etelälaidalle. Kaupunki osti tontin vuonna 1849 lääninkamreeri Nordenswanilta, piirustukset ja kustannusarvio uudesta raatihuoneesta tilattiin lääninarkkitehti Alfred Cawénilta (1836-1912). Lopulliset rakennussuunnitelmat vahvistettiin Keisarillisessa senaatissa vuonna 1885. Uusrenessanssityylinen talo valmistui helmikuussa 1888 samalla tontilla sijainneen puisen rakennuksen paikalle. Raatihuoneessa sijaitivat juhla- ja valtuustosalin lisäksi raastuvan ja maistraatin istuntosali, rahatoimikamari, huutokauppasali, pormestarin ja kaupunginviskaalin huoneet, poliisikamari ja kaupungin vankila.

Uusi Raatihuone oli tyyllisesti ranskalaisvaikutteista uusrenessanssia, johon kuuluivat katusivun runsaat kipsikoristeet. Sisätiloissa juhlasalin sekä aula- että porrastilojen maalaus ja muu koristelu oli poikkeuksellisen rikasta ja värikästä. Rakennuksen erittäin koristeellinen tyyli oli peruja Cawénin opintomatkalta Ranskaan ja Italiaan vuonna 1874. Pihanpuoleinen osa on torinpuoleista matalampi ja koristeiltaan huomattavasti kevyempi. Myöhemmin koristemaalaukset peitettiin uusilla saman tyylin kuvioilla, kunnes 1900-luvun alkupuolella seinät koristeltiin suosituksi tulleeseen jugendtyyliin. 1930-luvun alussa huoneet saivat koristeettomat katto- ja seinäpinnat, joita uusittiin värisävyjä vaihdellen kymmenen vuoden välein.

Raatihuoneen peruskorjaus valmistui vuoden 1990 maaliskuussa. Sen suunnitteli Hämeenlinnan kaupungin arkkitehtiosasto ja kaupunginarkkitehti Heikki Aitola. Sisustussuunnittelusta vastasi professori Antti Nurmesniemi. Entisöinti- ja koristemaalaukset suoritti Entisöintimaalausurakoitsija Ancelo Oy. Peruskorjauksessa raatihuone kunnostettiin kaupungin juhlataloksi ja edustustilaksi, johon sijoitettiin kaupunginvaltuuston istuntosali ja ryhmäkokouksetilat. Lisäksi rakennuksessa suoritettiin tekniset peruskorjaukset. Seinien ja kattojen koristemaalaukset on palautettu auloihin, portaikkoon ja saleihin.

Kohteen kulttuurihistoriallinen merkitys

17.11.2020

Hämeenlinnan torilla ja hallintorakennuksilla on rakennusperintölain 8 §:n 1 (harvinaisuus), 4 (alkuperäisyys), 5 (historiallinen todistusvoimaisuus) ja 6 (historiallinen kerroksisuus) kohtien mukaista valtakunnallista merkitystä. Se on kulttuurihistoriallinen ja kaupunkirakennustaiteellinen kokonaisuus, joka muodostuu kirkon, keskushallinnon, paikallishallinnon ja liike-elämän rakennuksista. Tori ympäröivine rakennuksineen ilmentää kaupungin asemakaavallista historiaa ja merkitystä valtion hallinnon maakunnallisena keskuksena.

Lääninhallitus oli ensimmäinen Engelin kauden lääninhallitustaloista ja siellä keisari Aleksanteri II allekirjoitti asetuksen suomen kielen saattamiseksi yhdenvertaiseksi ruotsin kielen kanssa. Rakennuksella on lain 8 §:n, 5 kohdan mukaista valtakunnallista merkitystä historiallisen tapahtuman paikkana (historiallinen todistusvoimaisuus).

Raatihuone on lääninarkkitehti Cawénin suunnittelemista kivirakennuksista ainoa jäljellä oleva ja sillä on lain 8 §:n 1 kohdan tarkoittamaa rakennustaiteellista ainutlaatuisuutta.

Suojelun kohdentuminen ja suojelun tavoitteet

Jos kohde päätetään suojella lailla rakennusperinnön suojelemisesta, Museovirasto ehdottaa suojelun kohdentamista seuraavasti.

Lääninhallituksen rakennus

Lääninhallituksen rakennuksen asetussuojelu on tässä yhteydessä tarkoituksenmukaista muuttaa suojeluksi rakennusperintölailla. Asetuksen S1 –määräys lääninhallitukselle tarkoittaa, että suojelun tulee olla mahdollisimman kattavaa. Rakennusten ulkoarkkitehtuuri, tilajako ja sisätilojen kiinteä sisustus ja maalaukset tulee säilyttää. Suojelu kohdistuu Engelin suunnitteleman vanhan rakennuksen julkisivujen, ikkunoiden ja ovien lisäksi sisätilojen tilajakoon, käytäviin, sisäoviin, listoihin, seiniin ja kattoihin ja porraskaiteisiin.

Raatihuone

Raatihuone rinnastuu suojelun kattavuudessa lääninhallitukseen. Raatihuoneen osalta suojelun tarve kohdentuu ulkoarkkitehtuuriin ja tilajaon lisäksi julkisivuihin, ikkunoihin ja oviin ja sisätilojen seiniin ja niiden maalauksiin, sisäkattoihin ja niiden maalauksiin, välioviin puukoristuksineen, lattioihin, listoihin, pylväisiin ja pilastereihin sekä porras- ja parvekekaiteisiin sekä pohjakerroksen holvattuihin kattoihin.

Toripuisto, kauppatori ja toripaviljongit

Toripuistossa suojelun tarve kohdistuu puistoarkkitehtuuriin, kauppatorilla sen säilymiseen kivipintaisena, avoimena aukiona ja toripaviljongeissa rakennuksiin kokonaisuudessaan, ulkoa ja sisältä.

Rakennuksia, kauppatoria ja toripuistoa tulee käyttää ja hoitaa siten, että niiden kulttuurihistoriallinen arvo säilyy. Korjaukset on toteutettava siten, että ne ovat säilyttäviä ja muutokset siten, että ne sopeutuvat arkkitehtuuriin. Korjaus- ja muutostöiden tulee perustua riittäviin selvityksiin rakennusten ja tilojen historiasta, rakenteista, yksityiskohdista sekä niiden kunnosta. Muutoksissa ja rakentamis- ja korjaustöissä on asiantuntijana kuultava Museovirastoa, joka voi antaa ohjeita suojelun soveltamisesta.

Museovirasto on 20.12.2019 lausunnossaan todennut, ettei sillä ole syytä muuttaa tai täydentää lausuntoaan asiasisällön osalta.

Museovirasto on antanut 29.5.2019 Ympäristöministeriölle lausunnon Kiinteistövarallisuuden myynnistä osoitteessa Hallituskatu 16, Birger Jaarlin katu 15 eli lääninhallituksen talosta ja virastotalosta (MV67/05.01.022019). Kuultuaan Museovirastoa Ympäristöministeriö antoi 9.10.2019 asiasta lausunnon (VN/2000/2019-YM-7), jossa todetaan muun muassa seuraavaa:

”Edellä todetun selvityksen perusteella Hämeenlinnassa sijaitsevalla lääninhallituksen rakennuksella on erittäin huomattava todistusvoima julkishallinnon historian kannalta. Sitä ilmentävät rakennuksen käyttöhistoria, korkeatasoinen arkkitehtuuri ja kaupunkikuvallinen asema. Rakennus pihapiireineen edustaa keskeisellä tavalla myös vuonna 1639 perustetun maan vanhimman sisämaakaupungin suunnittelemisen ja rakentumisen historiaa. Ympäristöministeriö katsoo, että kohteella on oikeudesta luovuttaa valtion kiinteistövarallisuutta annetun lain 4 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettu erittäin huomattava merkitys kulttuurihistoriallisesti huomattavien rakennusten suojelun kannalta.”

Näin ollen lupa lääninhallituksen luovuttamiseen eli myyntiin mennee eduskunnan päätettäväksi. Tämä osaltaan korostaa lääninhallituksen kulttuurihistoriallista arvoa ja sen kaupunkikuvallista asemaa ja sitä, että rakennus tulee suojella rakennusperintölailla. Liitteenä Museoviraston asiasta antaman lausunnon ympäristöministeriölle.

Hämeen liitto on 17.11.2014 lausuntonaan todennut muun ohella, että maanalaisten autopaikoituslaitoksen toteuttaminen Hämeenlinnan torin alle ympäröivään katuverkkoon liittyvine ajoramppeineen vaatisi alueen asemakaavan muuttamista ajanmukaiseksi. Kyseisen asemakaavamuutoksen suunnitteluprosessissa tulisi huomioida alueen sijainti RKY-alueella muun muassa kohteiden suojelumääräysten avulla. RKY-alueet ovat osa valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita, joiden vastausesti asemakaavaa ei lain mukaan voida laatia.

Maanalaisen toripysäköinnin mahdollistava asemakaava on hyväksytty ja on lainvoimainen vastaavilla valtakunnallisesti merkittävän rakennetun kulttuuriympäristön RKY-alueilla useissa Suomen kaupungeissa. Näin on muun muassa Lahdessa, Mikkelissä, Pietarsaaressa ja Kuopiossa. Maankäytön toripysäköinti ei siis huolellisesti suunniteltuna heikennä laissa mainitulla tavalla rakennetun ympäristön kulttuurihistoriallisia tai rakennustaiteellisia arvoja.

Hämeen liitto toteaa, että esityksen mukaisten kohteiden suojeleminen rakennussuojelusta annetun lain nojalla ei liene tarkoituksenmukaista. Esityksen mukainen alue kuuluu valtioneuvoston päätöksen mukaisesti RKY-alueisiin ja on näin ollen kulttuurihistoriallisten ja rakennustaiteellisten arvojensa osalta suojelun piirissä.

Hämeen liitto on 28.1.2020 lausunnossaan Hämeen liiton kyseisestä suojeluesityksestä antama aikaisempi lausunto on laadittu yli viisi vuotta sitten marraskuussa 2014. Suojeluesityksen kohteissa ei vuoden 2014 jälkeen ole tapahtunut mainittavia rakennetun ympäristön ominaisuuksiin liittyviä muutoksia. Hämeenlinnan kaupungin uusi Kantakaupungin yleiskaava 2035 on saanut kyseisen keskusta-alueen osalta lainvoiman 9.9.2018 ja uusi Kanta-Hämeen maakuntakaava 2040 on astunut voimaan 12.9.2019.

17.11.2020

Suojeluesityksen kohteena oleva alue, jolla Raatihuone, tori ja toripuisto sekä vanha Lääninhallitus ovat, on Hämeenlinnan oikeusvaikutteisessa Kantakaupungin yleiskaavassa 2035 merkitty valtakunnallisesti arvokkaaksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi (RKY). Torin alueella yleiskaavassa on paikoituslaitoksen merkintä (P). Vanha Lääninhallitus on merkitty lailla suojelluksi rakennukseksi, jota ei saa purkaa ja Raatihuone sekä toripuiston paviljongit on merkitty suojeltaviksi rakennuksiksi. Kaikkia näitä koskee kaavamääräys jonka mukaan rakennuksissa suoritettavien korjaus- ja muutostöiden, täydennysrakentamisen ja muiden alueella tehtävien toimenpiteiden tulee olla sellaisia, että alueen luonne rakennushistoriallisesti, kulttuurihistoriallisesti ja/tai maisemakuvallisesti arvokas luonne säilyy. Keskustan ruutukaava-alue, jolla suojeluesityksen kohteet sijaitsevat, on lisäksi yleiskaavassa osoitettu arvokkaaksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi. Kaavamääräyksen mukaan: ”Alueen suunnittelun lähtökohdaksi on otettava kulttuurihistoriallisesti merkittävä ympäristö, jonka arvot säilytetään. Asemakaavoitettavilla alueilla suojelu ratkaistaan tarkemmin asemakaavoituksen yhteydessä. Alueella tapahtuva uudis- ja korjausrakentaminen ja muut suoritettavat toimenpiteet on sopeutettava rakennetun kulttuuriympäristön ominaispiirteisiin, taajamakuvalisiin, kulttuurihistoriallisiin ja/tai maisemallisiin arvoihin. Erityistä huomiota tulee kiinnittää rakennusten sijoitteluun, mittakaavaan, mittasuhteisiin ja materiaalivalintoihin.”

Kanta-Hämeen maakuntakaava 2040:ssä suojeluesityksen kohteiden alue on osa valtakunnallisesti arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä (RKY). Hämeenlinnan kaupungin keskusta on maakuntakaavassa merkitty keskustatoimintojen alueeksi (C). Suunnittelumääräyksen mukaan alueen suunnittelussa on otettava huomioon yhdyskuntarakenteen eheys, kaupunkikuvan omaleimaisuus, asuinympäristön laatu ja monipuolisuus, yhteydet seudullisille virkistysalueille, joukkoliikenteen, kävelyn ja pyöräilyn liikenneverkkojen kattavuus, sujuvuus ja turvallisuus sekä liityntäpysäköinnin ja joukkoliikenteen vaihtopaikkojen kehittäminen. Alueen suunnittelussa on turvattava kulttuuriympäristöjen arvojen säilyminen.

Lisäksi maakuntakaava 2040 sisältää yleisen alue- ja yhdyskuntarakennetta koskevan asumisen kehittämissuosituksen, jossa muun muassa todetaan, että palvelujen sijoittamisessa tulee korostaa kaupunki- ja kuntakeskusten sekä maaseudun kyläkeskusten kehittämistä, vetovoimaisten kävelykeskustojen toteutusta, vähittäiskaupan suuryksikköjen sijoituksen ohjaamista ja palvelualueiden monipuolista kehittämistä. Rakentamisessa tulee hyödyntää maakunnan maisemarakennetta. Vanha olemassa oleva rakennettu ympäristö ja uudisrakentaminen tulee sovittaa yhteen kulttuurisesti kestäväällä tavalla.

Suojeluesityksen kohteet - Raatihuone, tori ja toripuisto sekä vanha Lääninhallitus - on Kanta-Hämeen maakuntakaava 2040:ssä huomioitu myös maakunnallisesti arvokkaiden rakennettujen kulttuuriympäristöjen alueluettelossa, joka perustuu vuonna 2003 julkaistuun selvitykseen Rakennettu Häme. Kyseisessä selvityksessä ei ole eritelty valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaita kohteita tai alueita erikseen.

Hämeen liitto toteaa, että Hämeenlinnan torin ja sen viereisten kortteleiden suojelukysymykset ja kaupunkiympäristön kehittäminen tulisi yhteen sovittaa ja ratkaista maankäyttö- ja rakennuslain mukaisessa asemakaavoitusprosessissa.

17.11.2020

Suojeluesityksessä mainittujen kohteiden suojeleminen rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain nojalla ei ole tarkoituksenmukaista.

Asemakaavamuutoksen ohjeena maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti tulee olla Hämeenlinnan kantakaupungin oikeusvaikutteinen yleiskaava 2035 sekä Kanta-Hämeen maakuntakaava 2040.

Maankäyttö- ja rakennuslain 42 §:n mukaan yleiskaava on ohjeena laadittaessa ja muutettaessa asemakaavaa sekä ryhdyttäessä muutoin toimenpiteisiin alueiden käytön järjestämiseksi. Viranomaisten on suunnitellessaan alueiden käyttöä koskevia toimenpiteitä ja päättäessään niiden toteuttamisesta katsottava, ettei toimenpiteillä vaikeuteta yleiskaavan toteutumista.

Maankäyttö- ja rakennuslain 32 §:n mukaan maakuntakaava on ohjeena laadittaessa ja muutettaessa yleiskaavaa ja asemakaavaa sekä ryhdyttäessä muutoin toimenpiteisiin alueiden käytön järjestämiseksi. Viranomaisten on suunnitellessaan alueiden käyttöä koskevia toimenpiteitä ja päättäessään niiden toteuttamisesta otettava maakuntakaava huomioon, pyrittävä edistämään kaavan toteuttamista ja katsottava, ettei toimenpiteillä vaikeuteta kaavan toteuttamista.

Asemakaavoituksen lähtökohtana tulee olla torin ja sen lähikortteleiden merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö, jonka arvot muodostavat omalta osaltaan Hämeenlinnan keskustan identiteettiä ja toimivat voimavarana keskustan elinvoiman kehittämiselle.

Hämeenlinnan kaupunki on 15.12.2014 lausunnossaan todennut muun ohella, että keskustan kehittäminen on mahdollista myös suunnitellun suojelun näkökulmasta. Keskustan kehittämisen näkökulmasta suuri avoinna oleva kysymys on pysäköintiratkaisu. Kaupunki haluaa voimassa olevan asemakaavan tavoin edelleen mahdollistaa maanalaisen pysäköinnin torin alla ja on valmis päivittämään torin ja sen lähiympäristön asemakaavan. Torinaluspysäköinti voisi toteutuessaan vapauttaa arvokkaan rakennetun kulttuuriympäristön autoilta ja pysäköintipaikoilta. Tehtyjen selvitysten pohjalta maanalaisen pysäköintilaitoksen sisään- ja ulosajorampien sekä rakennelmaan liittyvien maanpäällisen tekniikan järjestäminen toriympäristöön on mahdollista alueen kaupunkikuvaa loukkaamatta edellyttäen kuitenkin erityisen hyvää suunnittelua. Torin ympäristön asemakaavan muuttaminen odottaa pysäköintiratkaisua. Torin ympärillä olevat merkittävät rakennukset ovat edelleen alkuperäisen kaltaisessa käytössä eikä niiden säilyminen ole ollut uhattuna asemakaavatilanteesta huolimatta. Torin ympäristöön ei ole viime vuosina kohdistunut rakentamispaineita, joten myöskään asemakaavamuutokselle ei ole ollut akuuttia tarvetta.

Näin ollen kaupunki toteaa, että torin, sitä reunustavien rakennusten suojelukysymykset ja kaupunkiympäristön kehittäminen tulee ratkaista ja yhteen sovittaa maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti asemakaavoituksella. Torin avoimen tilan, symmetrian ja tärkeiden näkymien säilyminen sekä historiallisen hallintotorin luonteen säilyttäminen on tärkeää. Asemakaavassa voidaan antaa tarvittaessa suojelumääräyksiä myös merkittävien rakennusten sisätiloja koskien.

Hämeenlinnan kaupunki on 2.3.2020 lausuntonaan todennut ettei sillä ole asiaan uutta lausuttavaa.

17.11.2020

Senaatti-kiinteistöt on 2.6.2020 lääninhallituksen rakennuksen omistajana todennut muun ohella, että hallinnon organisaatiomuutokset, toimintojen keskittäminen ja toiminnallisten synergiaetujen hakeminen vaikuttavat valtion tilatarpeisiin. Valtion kiinteistö- ja toimitilastrategioiden mukaisesti Senaatti-kiinteistöt kehittää uusia työnteon tapoja ja tiivistää valtion tilankäyttöä eri tavoin myös Hämeenlinnassa. Tästä johtuen Senaatti-kiinteistöjen näkökulmasta rakennukselle ei näyttäisi jatkossa olevan löydettävissä valtiokäyttöä ja Senaatti on hakenut kiinteistölle myyntilupaa. Tavoitteena olisi löytää jatkossa kulttuurihistoriallisesti merkittävälle rakennukselle uusi käyttö, jossa se voisi olla nykyistä käyttöä laajemmin yleisölle avoimena.

Senaatti-kiinteistöjen puolesta rakennuksen ja torikokonaisuuden suojelulle rakennusperintölain nojalla ei nähdä esteitä. Hämeenlinnan kaupungin asiasta (2.3.2020) tekemän lausunnon mukaisesti tulisi kuitenkin selvittää, voidaanko laajan keskustakokonaisuuden suojeluedellytykset turvata rakennusperintölain sijaan vielä paremmin asemakaavoituksella.

Vekka Capital Oy 29.5.2020 kannanotossaan (Kiinteistö Oy Hämeenlinnan Kopinkulma) puoltaa pääosin suojeluesityksessä mainittujen kiinteistöjen suojelemista. Vekka Capital Oy kuitenkin haluaa painottaa, että torialueen kehittäminen pitää olla mahdollista suojelutoimista riippumatta. Vekka Capital Oy pohjautuu omassa kannassaan pitkälti Hämeenlinnan kaupungin 15.12.2014 antamaan lausuntoon. Lisäksi pitää olla lisärakentaminen mahdollista niin suojelluilla kiinteistöillä kuin torillakin. Torilla luonnollisestikin palveluun ja elinvoimaisuuteen liittyvää rakentamista.

Vekka Capitalin omistamassa kiinteistössä on pääasiassa liiketiloja. Niille on erityisen tärkeää, että keskusta kehittyy ja siellä voidaan tehdä muutoksia. Näin ollen on äärimmäisen tärkeää, että toriakin pitää pystyä kehittämään ja muuttamaan elinvoimaisempaan suuntaan. Esimerkiksi mikäli rakennetaan maanalainen parkkilaitos, se ei poista toria tai torinäköymää. Se on vain yksi kehittämisen tuoma mahdollisuus.

Lääninhallituksen talon ja Raatihuoneen talon osalta toiminnallista kehittämistä pitää voida tapahtua kiinteistöillä mukaan lukien uudisrakentaminen. Toivottavaa on, että kiinteistöjen olemassa oleva katusivunäkymä säilyisi kohtuu entisellään, huomioiden kuitenkin nykytekniikan tuomat mahdollisuudet kehittää olemassa olevia kiinteistöjä.

Kiinteistö-Oy Hämeentori 29.5.2020 kannanotossaan puoltaa otsikoissa mainittujen kiinteistöjen suojelemista. Kiinteistö-Oy Hämeen-tori kuitenkin haluaa todeta, että torialueen kehittäminen pitää olla mahdollista suojelutoimista riippumatta. Kiinteistö-Oy Hämeentori pohjautuu omassa kannassaan pitkälti Hämeenlinnan kaupungin 15.12.2014 antamaan lausuntoon.

Kiinteistö-Oy Hämeentorissa on asuntoja, toimistoja sekä liikehuoneistoja. Erityisesti liikehuoneistoille ja toimistoille on tärkeää, että keskustaa voidaan kehittää ja pitää elinvoimaisena. Asunto-omistajat näkevät myös, että torin tulee olla elinvoimainen, kehittyvä ja toiminnallinen. Torilla ja sen ympäristössä tapahtu-villa toimilla on suora vaikutus kaikkien ympäröivien kiinteistöjen elinvoimaisuuteen ja arvon säilyttämiseen sekä kehitykseen nyt ja tulevaisuudessa.

Lääninhallituksen talon ja Raatihuoneen talon osalta toiminnallista kehittämistä voi tapahtua kiinteistöillä. Toivottavaa on, että kiinteistöjen katusivunäkymä säilyisi kohtuu

entisellään, huomioiden kuitenkin nykytekniikan tuomat mahdollisuudet kehittää olemassa olevia kiinteistöjä.

Asunto Oy Tähtipuisto 29.5.2020 kannanotossaan puoltaa otsikoissa mainittujen kiinteistöjen suojelemista. Asunto Oy Tähtipuisto kuitenkin haluaa todeta, että torinalueen kehittäminen pitää olla mahdollista suojelutoimista riippumatta. Asunto Oy Tähtipuiston liikkeet ja toimitot edellyttävät toimivaa ja elinvoimaista keskustaa. Elinvoimaisella keskustalla on merkitystä ympäröivien kiinteistöjen arvoon.

Hämeenlinnan Keskustalo Oy (Isännöinti Kuvaja Oy) 18.5.2020 kannanotossaan toteaa, kuten Hämeenlinnan kaupungin ja Hämeen liiton lausunnoissa on todettu, torin alue on merkittävä Hämeenlinnan identiteetin kannalta ja kulttuuriympäristö nähdään olevan positiivinen voimavara keskustan kehittämiselle. Keskustan elinvoimaisuuden kehittäminen on mielestämme tärkeää. Tästä syystä Hämeenlinnan kaupungin ja Hämeen liiton lausuntoihin nojaten Hämeenlinnan Keskustalo Oy:n hallitus on päättänyt kokouksessaan 7.5.2020, että Hämeenlinnan Keskustalo Oy vastustaa kyseisten alueiden ja rakennusten suojelua Hämeen Kulttuuriperinnön Suojelijat ry:n ja Hämeenlinnan seudun luonnonsuojeluyhdistys ry:n tekemän esityksen mukaisesti.

Hämeen kulttuuriperinnön suojelijat ry on vastineessaan todennut, että asiaan liittyvät lausunnot ja mielipiteet ympäristöarvojen ja niihin kohdistuvien muospaineitten välistä ristiriitaa hienovaraisesti, mutta varsin selkeästi. Muutosten mahdollisuutta kannattavat muut kuin museovirasto. Näiden kehittäjinä esiintyvien käsitys suojelusta on periaatteessa myönteinen, mutta suojelu ei saisi estää kehittämistä eikä erityisesti lisärakentamista.

Kulttuuriarvot ovat oleellinen osa Hämeenlinnan toria ympäristöineen. Nykyiset rakennukset ja rakenteet ovat antaneet ja antavat hyvät puitteet mitä moninaisemmalle toiminnalle alueella. Mutta torin perusolemus on monumentaaliaukio sitä ympäröivine rakennuksineen. Lisärakentamisen mahdollisuus riippuu sen määrästä ja laadusta. Keskeistä on, ettei torin ja sen ympäristön kulttuurihistoriallisia tai rakennustaiteellisia arvoja eikä paikan autenttisuutta ja identiteettiä heikennetä tai hävitetä.

Lausunnoista ja mielipiteistä ei käy ilmi torin säilyttämisen ja toriparkin rakentamisesityksen viimeiset vaiheet. Koska toriympäristö ei enää ole kaupallisen keskustan ydin, ovat perustelut toriparkille muuttuneet. Aikaisempi ajatus toriparkista keskusta liike-elämän tarpeiden tyydyttäjänä on vaihtunut perusteeksi toria ympäröivien kortteleiden lisärakentamiseen. Se merkitsisi torin autenttisuuden häviämisen lisäksi kaupunkikuvan laajaa muutosta uusien korkeiden rakennusten rakentamisena.

Näyttää siltä, että Hämeenlinnan torin ja sen ympäristön suojelu ei onnistu asemakaavalla, vaan edellyttää rakennusperinnön suojelusta annetun lain mukaista menettelyä. Tämä suojelu antaisi lähtökohdan ja suuntaviivat torin ja sen ympäristön käsittelylle eriasteisissa kaavoissa ja toimintojen järjestämisessä. Ilman vankkaa tukea suojeluarvot joutuvat ristiriitatilanteissa kovin usein väistymään.

KAAVATILANNE

Maakuntakaava

17.11.2020

Kanta-Hämeen maakuntakaava 2040 on 12.9.2019 kuulutettu tulemaan voimaan maankäyttö- ja rakennuslain pykälän 201 § mukaisesti ennen kuin se on saanut lainvoiman.

Esityksessä suojellut kohteet on merkitty maakuntakaavassa merkinnällä RKY. Merkinnällä osoitetaan valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY, Valtioneuvosto 22.12.2009).

Suunnittelumääräys: Alueen suunnittelussa on otettava huomioon arvokkaan rakennetun kulttuuriympäristön turvaaminen. Suunnittelussa, käytössä ja rakentamisessa on varmistettava, että valtakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöjen arvot säilyvät. Uusi rakentaminen on sopeutettava alueen kulttuuriympäristön ominaispiirteisiin ja ajalliseen kerroksellisuuteen.

Yleiskaava

Hämeenlinnan kantakaupungin yleiskaava 2035 on tullut lainvoimaiseksi 20.5.2020.

Suojelualueeseen kohdistuu seuraavat merkinnät:

C: maakuntakeskus. Aluevaraukset määritellään tarkemmin kaavakartalla 9512 B. kaavakartalla 9512 B tori on merkitty merkinnällä P: pysäköintilaitos.

Hämeen lääninhallituksen taloon kohdistuu merkintä: lailla suojeltu rakennus tai rakennusryhmä. Rakennuksissa suoritettavien korjaus- ja muutostöiden, täydennysrakentamisen ja muiden alueella tehtävien toimenpiteiden tulee olla sellaisia, että alueen rakennushistoriallisesti, kulttuurihistoriallisesti ja/tai maisemakuvallisesti arvokas luonne säilyy.

Raatihuone on merkitty suojeltava rakennus tai rakennusryhmä. Rakennuksissa suoritettavien korjaus- ja muutostöiden, täydennysrakentamisen ja muiden alueella tehtävien toimenpiteiden tulee olla sellaisia, että alueen rakennushistoriallisesti, kulttuurihistoriallisesti ja/tai maisemakuvallisesti arvokas luonne säilyy.

Asemakaava

Alueella on voimassa vuonna 1966 hyväksytty ja 12.2.1968 vahvistettu asemakaava numero 620. Lääninhallituksen talo ja raatihuoneeseen kohdistuu kaavamerkintä hallinto- ja virastorakennusten korttelialuetta (YH). Samassa kaavassa toriin kohdistuu merkintä tori. Toripuistoon kohdistuu merkintä istutettava puistoalue (PI)

Alueella on voimassa Hämeenlinnan kaupungin IV kaupunginosan torialueen asemakaavan muutos 21.12.1977 hyväksytyssä ja 16.3.1978 vahvistettu asemakaavassa toriin kohdistuu merkintä tori ja lisäksi toriin kohdistuu kaavamerkintä myymälän tai liikkeen rakennusala (m). Toriin kohdistuu lisäksi merkintä maanalainen enintään kolmikerroksinen pysäköintirakennus (map).

Hämeenlinnan toripuistoa koskevassa asemakaavamuutoksessa, mikä on hyväksytty 21.10.1981 ja vahvistettu 28.1.1982 toripaviljonkeihin kohdistuu merkintä rakennustaiteellisesti arvokas tai kaupunkikuvan kannalta tärkeä rakennus. Rakennuksen julkisivut on säilytettävä sellaisina kuin ne olivat ennen tämän asemakaavan muutoksen vahvistamista tai ennen tämän asemaakaavan muutoksen vahvistamista tai ennen

aiemmin tehtyjä julkisivumuutoksia (sru). Paviljonkeja ympäröivään toripuistoalueeseen kohdistuu merkintä puisto (VP).

RATKAISU

Hämeen ELY-keskus määrää lääninhallituksen (109-22-10-32) ja raatihuoneen (109-4-9-1030) rakennukset suojeltavaksi rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain nojalla.

Hämeen ELY-keskus ei määrää suojeltaviksi rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain nojalla Hämeenlinnan toria ja toripuistoa (109-4-9902-1).

Lääninhallituksen suojele kohdistuu rakennuksen julkisivujen, ikkunoiden ja ovien (ulkoarkkitehtuuri) lisäksi sisätilojen tilajakoon, käytäviin, sisäoviin, listoihin, seiniin ja kattoihin ja porraskaiteisiin ja maalaukset tulee säilyttää (kiinteä sisustus).

Raatihuoneen osalta suojele kohdistuu julkisivuihin, ikkunoihin ja oviin (ulkoarkkitehtuuri) ja sisätilojen seiniin ja niiden maalauksiin, sisäkattoihin ja niiden maalauksiin, välioviin puukoristuksineen, lattioihin, listoihin, pylväisiin ja pilastereihin sekä porras- ja parvekekaiteisiin sekä pohjakerroksen holvattuihin kattoihin (kiinteä sisustus).

Suojelumääräykset:

1. Rakennuksia tulee käyttää ja hoitaa siten, että niiden kulttuurihistoriallinen arvo säilyy
2. Rakennusten ulkoarkkitehtuuri, tilajako ja sisätilojen kiinteä sisustus tulee säilyttää.
3. Lääninhallituksen ja raatihuoneen rakennusten hoidon, korjausten ja muutosten on perustuttava riittäviin selvityksiin niiden historiasta, rakenteista, yksityiskohdista ja kunnosta.
4. Muutoksissa sekä rakentamis- ja korjaamistöissä on asiantuntijana kuultava Museovirastoa. Museovirasto voi antaa tarkempia ohjeita suojelumääräysten soveltamisesta.

PERUSTELUT

Sovellettavat oikeusohjeet

Rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain (498/2010) 2 §:n 2 momentin mukaan rakennusperinnön suojelemisesta asemakaava-alueella sekä alueella, jolla on voimassa rakennuskielto asemakaavan laatimista varten, säädetään maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999).

Rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain 2 §:n 3 momentin mukaan rakennusperinnön suojelemisesta annettua lakia sovelletaan kuitenkin 2 momentin estämättä myös 2 momentissa tarkoitetulla alueella, jos: 1) kohteella on valtakunnallista merkitystä, 2) kohteen säilymistä ja suojelua ei voida turvata maankäyttö- ja rakennuslailla ja sen nojalla annetuilla säännöksillä tai määräyksillä, tai 3) kohteen suojeleminen rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain mukaisesti on erityisiä syitä asemakaavoitustilanteen vuoksi.

Rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain 3 §:n 1 momentin mukaan rakennusperinnön säilyttämiseksi voidaan suojella rakennuksia, rakennelmia, rakennusryhmiä tai rakennettuja alueita, joilla on merkitystä rakennushistorian,

rakennustaiteen, rakennustekniikan, erityisten ympäristöarvojen tai rakennuksen käytön tai siihen liittyvien tapahtumien kannalta.

Rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain 3 §:n 2 momentin mukaan suojelu voi koskea myös rakennuksen osaa, rakennuksen kiinteää sisustusta taikka muuta rakentamalla tai istuttamalla muodostettua aluetta. Kiinteällä sisustuksella tarkoitetaan ovia, ikkunoita, listoja, tulisijoja, pinnoitteita, teknisiä laitteita, kiintokalusteita tai muuta näihin verrattavaa sisustusta sekä rakennuksen käyttötarkoituksen mukaisia, siihen pysyvästi kiinnitettyjä koneita ja laitteita.

Rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain 8 §:n säädettyjen edellytysten mukaan rakennus voidaan suojella, jos se on valtakunnallisesti, maakunnallisesti tai paikallisesti merkittävä. Rakennuksen merkittävyys arvioidaan seuraavilla perusteilla: 1) harvinaisuus tai ainutlaatuisuus (harvinaisuus); 2) historiallinen tyypillisuus alueelle tyypillisuus); 3) aluetta tai tiettyä aikaa kuvaavat tyypilliset piirteet (edustavuus); 4) alkuperäistä tai sitä vastaavan käytön, rakentamistavan, arkkitehtuurin tai tyylin ilmeneminen ja jatkuminen (alkuperäisyys); 5) merkitys historiallisen tapahtuman tai ilmiön todisteena tai siitä kertovana ja tietoa lisäävänä esimerkkinä (historiallinen todistusvoimaisuus); tai 6) näkyvissä olevat eri aikakausien rakenteet, materiaalit ja tyylipiirteet, jotka ilmentävät rakentamisen, hoidon ja käytön historiaa ja jatkuvuutta (historiallinen kerroksisuus).

Rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain 10 §:n 1 momentin mukaan päätöksestä tulee käydä ilmi, mitä aluetta suojelu koskee. Suojeltua rakennusta ei saa purkaa. Suojelua koskevaan päätökseen on otettava tarpeelliset määräykset rakennuksen kulttuurihistoriallisen merkityksen säilyttämiseksi.

Rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain 10 §:n 2 momentin mukaan suojelumääräykset voivat koskea rakennuksen: 1) säilyttämistä suojelun edellyttämässä kunnossa, 2) käyttöä siten, ettei sen kulttuurihistoriallista merkitystä vaaranneta, 3) entistämistä tai siinä tehtäviä korjaustöitä siten, ettei niillä vaaranneta suojelun tarkoitusta, sekä 4) suojelun turvaamisen edellyttämää yhteydenpitoa suojelua valvoviin viranomaisiin.

Rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain 24 §:n 5 momentin mukaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten nojalla tehty päätös valtion omistaman rakennuksen suojelusta pysyy voimassa, kunnes rakennuksen suojelusta on päätetty tämän lain mukaisesti.

Suojelun edellytykset

Hämeenlinnan tori, tori puisto, lääninhallitus sekä raatihuone kuuluvat valtakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön (RKY) ”Hämeenlinnan tori, kirkko ja Pikkutori”. Asiakirjoista saadun selvityksen perusteella Hämeenlinnan tori on tyypillinen ruutukaavakaupungin aukio, jonka ympärille kaupungin kirkko sekä tärkeimmät julkishallinnon ja liike-elämän rakennukset ovat keskittyneet. Merkittävät julkisen hallinnon rakennukset torin laidalla ovat lääninhallituksen talo ja raatihuone.

Lääninhallituksen rakennus valmistui 1873 C.L. Engelin tekemien piirustusten mukaan Hämeen läänin maaherran residenssiksi ja virastoksi. Rakennus sijoitettiin ensimmäisen, 1780-luvulla rakennetun ja 1831 palossa tuhoutuneen, residenssin paikalle. Sijoituksessa oli huomioitu Hämeen linna ja sieltä kaupunkiin johtava puistoakseli, jonka kanssa

samalle linjalle sijoitettiin lääninhallituksen rakennus. Rakennusta ei ole suojeltu asemakaavassa.

Lääninarkkitehti C.A. Cawénin suunnittelema raatihuone rakennettiin 1885-1887. Kirkko rakennettiin arkkitehti Jean Louis Desprezin piirustusten mukaan 1792-1798 ja laajennettiin ristikirkoksi 1892. Alkuperäisen ulkoasun innoittajana oli Kustaa III 1780-luvulla tekemä matka Italiaan. Kirkon sisätilan nykyasu toteutettiin arkkitehti Aarno Ruusuvuoren suunnittelemin 1963-1964. Raatihuone on lääninhallituksen taloa 50 vuotta nuorempi rakennus 1880-luvulta ja se edustaa lääninhallituksen taloa huomattavasti koristeellisempaa uusrenessanssia.

Vuonna 1887 valmistunut, lääninarkkitehti Alfred Caweenin suunnittelema Hämeenlinnan raatihuone asettuu torin etelälaidalle vastapäätä lääninhallituksen taloa. Uusrenessanssirakennuksessa on kaksi korkeaa kerrosta, sivu- ja keskirisaliitti. Keskilinjaa komistaa torniaihe. Rapattu julkisivu on täysin symmetrinen. Ensimmäinen kerros on harkotettu. Toisessa kerroksessa on suuret kaari-ikkunat ja parveke. Parvekkeella on kaksi puoliplastista pilariparia, joissa on korinttilaiset kapiteelit. Tonttinsa keskellä sijaitsevan rakennuksen sivuilla on raudasta taotut aidanpätkät ja portit. Rakennuksessa on mittasuhteidensa liioittelun puolesta barokkista tunnelmaa.

Julkiset rakennukset, kirkko, lääninhallitus ja raatihuone, ovat torin vanhimpia. Torin lounaiskulmaan on muodostunut 1910–1930 -luvulla rakennettujen rakennusten joukko, joiden mittakaava on kasvanut.

Asemakaava-alueella rakennussuojelua koskevat kysymykset tulee ensisijaisesti ratkaista maankäyttö- ja rakennuslain mukaisella kaavoituksella. Rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain mukainen suojelu voidaan kuitenkin toteuttaa asemakaava-alueella, mikäli rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain 2 §:n 3 momentin soveltamisen edellytykset täyttyvät. Hallituksen esityksen (101/2009 vp s. 17–18) mukaan rakennusten suojeluarvojen selvittäminen ja arviointi on olennainen osa kaavoitusta. Asemakaavoitetulla alueella rakennus voidaan suojella myös rakennusperintölain keinoin, kun kysymys on joko erityisen arvokkaasta rakennuksesta tai tilanteista, joissa kaavoituksen keinoja ei voida pitää riittävinä rakennuksen kulttuurihistoriallisen ominaisluonteen ja erityispiirteiden vuoksi. Useimmiten tällainen tilanne koskee rakennuksen sisätilojen säilyttämisen ja suojelemisen tarvetta.

Lain esitöiden (HE 101/2009 vp s. 24) yksityiskohtaisissa perusteluissa on todettu seuraavaa: kun rakennuksen suojelu ei ole mahdollista, riittävää tai tarkoituksenmukaista asemakaavoituksen keinoin, olisi mahdollista soveltaa erityislakia. Tällaisena perusteena on esityksessä todettu rakennuksen valtakunnallinen merkitys, kaavoituksen keinojen riittämättömyys suojelun tarpeeseen verrattuna sekä jos suojeluun on erityisiä syitä asemakaavoitustilanteen vuoksi.

Rakennusperintölain 8 §:n 1 momentin nojalla rakennus voidaan suojella, jos se on valtakunnallisesti, maakunnallisesti tai paikallisesti merkittävä. Merkittävyyttä voidaan arvioida rakennuksen harvinaisuuden, tyypillisyyden, edustavuuden, alkuperäisyyden, historiallisen todistusvoimaisuuden tai historiallisen kerroksellisuuden perusteella. Rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain 2 §:n 3 momentin 2 kohdan soveltaminen tulee kyseeseen silloin, kun on tarve suojella rakennusta myös sisätilojen osalta.

Lääninhallituksen rakennuksella ja raatihuoneella on rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain 8 §:n 1 momentin tarkoittamaa valtakunnallista merkitystä. Rakennukset täyttävät myös rakennusperintölain 8 §:n 2 momentin 3, 5 ja 6 kohdat (edustavuus, historiallinen todistusvoimaisuus ja historiallinen kerroksisuus). Tällä päätöksellä suojellaan lisäksi myös sisätiloja, joten lääninhallitus sekä raatihuone on edellä mainituista syistä perusteltua suojella rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain nojalla.

Perustelut suojelematta jättämiselle

Arkkitehti Armas Lindgrenin vuonna 1908 suunnitelmassa torin jakautuu kahdeksi toiminnalliseksi kokonaisuudeksi. Ylätori kirkkoineen toimi puistona ja edustusaukiona ja alatori kauppakojuineen kauppapaikkana. Toripuisto valmistui vuonna 1911.

Torialueen ilmettä ovat muuttaneet kirkon eteen on rakennettu puisto ja paviljongit 1910-luvulla, sekä kiinteä kioski torin lounaiskulmassa 1980-luvulta. Toria on viime aikoina kehitetty tapaamispaikkana ja muun muassa lapsille on rakennettu lääninhallituksen edustalle kiinteästi leikkikenttä. Puisto kunnostettiin 2006-2007. Toripuistossa suojelun tarve kohdistuu puistoarkkitehtuuriin, kauppatorilla sen säilymiseen kivipintaisena, avoimena aukiona ja toripaviljongeissa rakennuksiin kokonaisuudessaan, ulkoa ja sisältä.

Asemakaava-alueella rakennussuojelua koskevat kysymykset tulee ensisijaisesti ratkaista maankäyttö- ja rakennuslain mukaisella kaavoituksella. ELY-keskuksen näkemyksen mukaan torin ja toripuiston ja siellä sijaitsevien toripaviljonkien suojeleminen rakennusperintölain nojalla ei ole kokonaisuutena arvioitaessa tarkoituksenmukaista. Tori paviljongit ovat suojeltu asemakaavalla, joten niiden säilyminen on jo turvattu jo maankäyttö- ja rakennuslailla. Tori kokonaisuuden säilyminen voidaan turvata riittävästi ilman rakennusperintölain mukaista suojelua. Alueen tulevassa suunnittelussa tulee kuitenkin kiinnittää erityistä huomiota torin ja toripuiston suojelun turvaamiseen.

KORVATTAVA PÄÄTÖS

Asetus valtion omistamien rakennusten suojelusta (480/1985) on kumottu rakennusperinnön suojelemisesta annetulla lailla. Rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain 24 §:n 5 momentin mukaan lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten nojalla tehty päätös valtion omistaman rakennuksen suojelusta pysyy voimassa, kunnes rakennuksen suojelusta on päätetty rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain mukaisesti.

Tämä päätös korvaa ympäristöministeriön antaman päätöksen 2.12.1993 annetulla valtioneuvoston päätöksellä N:o 28/561/93 lääninhallituksen suojelusta.

SOVELLETUT OIKEUSOHJEET

Perusteluissa mainitut

VAHVISTAMINEN

Tämä päätös toimitetaan rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain 9.1 §:n mukaisesti ympäristöministeriön vahvistettavaksi.

17.11.2020

MUUTOKSENHAKU

Tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla ympäristöministeriöön.
Valitusosoitus on liitteenä.

SÄHKÖINEN HYVÄKSYNTÄ

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty viraston sähköisessä asianhallintajärjestelmässä. Asian on esitellyt lakimies Jonna Lahdelma ja ratkaissut y-vastuualueen johtaja, ylijohtaja Tommi Muilu.

Liitteet

Valitusosoitus
Karttaote

Jakelu, saantitodistuksin

Hämeen Kulttuuriperinnön suojelijat ry
Hämeenlinnan seudun luonnonsuojeluyhdistys ry
Senaatti-kiinteistöt

Tiedoksi, sähköisesti

Hämeenlinnan kaupunki
Hämeen liitto
Naapurikiinteistöjen omistajat

Tämä asiakirja HAMELY/19/07.01/2014 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument
HAMELY/19/07.01/2014 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Lahdelma Jonna 17.11.2020 12:39

Ratkaisija Muilu Tommi 17.11.2020 13:02

VALITUSOSOITUS

Valitusviranomainen

Tähän päätökseen saa hakea muutosta **ympäristöministeriöltä** kirjallisella valituksella.

Valitusaika

Valitus on tehtävä 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaantipäivästä, sitä päivää lukuun ottamatta. Jos määräajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, lauantai, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, jouluaatto tai juhannusaatto, valitusaika jatkuu vielä seuraavana arkipäivänä. Tiedoksisaantipäivän osoittaa tiedoksianto- tai saantitodistus. Milloin on kysymyksessä sijaistiedoksianto, tiedoksisaannin katsotaan tapahtuneen kolmantena päivänä sijaistiedoksiantoa koskevan tiedoksiantotodistuksen osoittamasta päivästä. Virkakirjeen katsotaan tulleen viranomaisen tietoon saapumispäivänään.

Valituskirjelmän sisältö ja allekirjoittaminen

Valituskirjelmässä on ilmoitettava:

- * valittajan nimi ja kotikunta
- * jos valittajan puhevaltaa käyttää hänen laillinen edustajansa tai asiamiehensä taikka jos valituksen laatijana on joku muu henkilö, on myös tämän nimi ja kotikunta ilmoitettava
- * postiosoite, puhelinnumero ja mahdollinen sähköpostiosoite, joihin asian käsittelyä koskevat ilmoitukset valittajalle voidaan toimittaa
- * päätös, johon haetaan muutosta
- * miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta ja mitä muutoksia päätökseen vaaditaan tehtäväksi
- * perusteet, joilla muutosta vaaditaan

Valittajan, laillisen edustajan tai asiamiehen on allekirjoitettava muutoin kuin sähköisesti (telekopiona tai sähköpostilla) toimitettava valituskirjelmä.

Valituskirjelmän liitteet

Valituskirjelmään on liitettävä:

- * elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätös alkuperäisenä tai jäljennöksenä
- * todistus valitusajan alkamisen ajankohdasta
- * asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle
- * asiamiehen valtakirja (asianajajan ja yleisen oikeusavustajan tulee esittää valtakirja ainoastaan, jos valitusviranomainen niin määrää)
- * toimitettaessa valituskirjelmä sähköisesti selvitys asiamiehen toimivallasta

Valituskirjelmän toimittaminen perille

Valituskirjelmä on toimitettava **ympäristöministeriön kirjaamoon**. Valituskirjelmän on oltava perillä määräajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä. Valituskirjelmän voi toimittaa perille henkilökohtaisesti, lähetin välityksellä, postitse tai sähköisesti. Postiin valituskirjelmä on jätettävä niin ajoissa, että se ehtii perille valitusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä. Sähköisesti (telekopiona tai sähköpostilla) toimitetun valituskirjelmän on oltava käytettävissä viraston vastaanottolaitteessa tai tietojärjestelmässä valitusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä.

Ympäristöministeriön kirjaamon yhteystiedot:

Postiosoite: PL 35, 00023 Valtioneuvosto

Käyntiosoite: Valtioneuvoston jakelukeskus, Ritarikatu 2 b, 00170 Helsinki

Puhelin: 0295 16001 (valtioneuvoston vaihde), 02952 50300 (kirjaamo)

Telekopio: 09 1603 9320

Sähköposti: kirjaamo@ym.fi

Aukioloaika: 8.00-16.15

Hämeen ELY-keskuksen rakennussuojelua koskeva päätös 17.11.2020, HAMELY/19/07.01/ 2014,
Hämeenlinnan tori, toripuisto, lääninhallitus ja raatihuone

